

S.M.A.K.

LO

SO

Hiwa K | Moon Calendar

Hiwa K | Moon Calendar

LESPAKKET

Handleiding

10.02 - 13.05.2018

Inleiding

2

S.M.A.K. wijdt een solotentoonstelling aan de recente videowerken, performances en installaties van Hiwa K. In de jaren 90 ontvluchtte Hiwa K (Noord-Koerdistan, Irak, 1975) zijn thuisland. Ruim tien jaar later vestigde hij zich in Duitsland. Hoewel deze indringende persoonlijke ervaring zeker terug te vinden is in zijn artistieke praktijk, gaat het werk van Hiwa K niet alleen over de vluchtelingenproblematiek en de problematische situatie in zijn thuisland. In dit lesdossier vind je dan ook geen opdrachten rond dit thema. S.M.A.K. maakte eerder de lesmap 'Van Hier tot Daar', waarin talrijke opdrachten te vinden zijn rond het vluchtelingenthema. Je kunt deze downloaden via:

<http://smak.be/nl/nieuws/lesmap-van-hier-tot-daar-vanaf-11-oktober-verkrijgbaar>.

Hiwa K gebruikt bewust enkel een initiaal en niet zijn volledige familienaam, omdat zijn werk via het persoonlijke ook doordrongen raakt van de bredere sociale en geopolitieke realiteit. De kunstenaar verwerkt zijn ervaringen en getuigenissen tot nieuwe situaties die een eigenzinnige kijk bieden op de globalisering en de impact ervan op onze leefwereld. In onze maatschappij is het belangrijk dat je je kan verplaatsen in de ideeën en waarden van de ander, maar ook dat je bewust bent van die van jezelf – en van de manier waarop deze elkaar voortdurend beïnvloeden. De opdrachten in dit lesdossier vertrekken, net zoals dit het geval is bij de kunstwerken van Hiwa K, vanuit een persoonlijk en/of lichamelijk element om van daaruit de interpretaties van de ander te ontdekken.

Opdracht in de tentoonstelling

Wanneer je zonder gids de tentoonstelling bezoekt met de klas, kan je ervoor kiezen om de volgende opdrachten op zaal te doen. De bedoeling van deze opdrachten is om de leerlingen te helpen beter naar de kunstwerken te kijken. De leerlingen werken hier telkens in groep aan. Belangrijk is vooral het toon- en reflectiemoment achteraf, dat je indien gewenst ook in de klas kunt houden.

Voor LO

Tijd	10 minuten
Materiaal	niet van toepassing
Lesdoel	De leerlingen leren aandachtig observeren en een bepaalde beeldtaal te kopiëren met behulp van hun lichaam

Ontwikkelingsdoel:

6. Muzische vorming - Attitudes

De leerlingen kunnen:

6.2* zonder vooroordelen naar kunst kijken en luisteren.

Hiwa K maakt vaak gebruik van zijn lichaam om zijn kunstwerken vorm te geven. Met alleen je lichaam als materiaal kan je heel wat uitbeelden. Ga in kleine groepjes, van maximum drie, op zoek naar een kunstwerk uit de tentoonstelling dat jullie het meest aanspreekt. Zoek naar een manier om met de hele groep een interpretatie te maken van dit kunstwerk. Je hoeft hierbij geen levend standbeeld te worden, er mag een korte beweging bij zitten. Elk groepje presenteert zijn interpretatie aan de rest van de klas. Kan de rest van de klas raden welk kunstwerk jullie hebben gekozen?

Voor SO

Tijd	15 minuten (bekijken kan in de klas of het museum gebeuren)
Materiaal	smartphone met camerafunctie
Lesdoel	De leerlingen interpreteren het (video)werk van de kunstenaar op hun persoonlijke manier en vertalen dit naar een eigen video

Vakoverschrijdende eindterm:

Gemeenschappelijke stam

De leerlingen:

(mediawijsheid)

14 gaan alert om met media;

In de tentoonstelling kan je enkele van Hiwa K's videowerken bekijken. Deze hebben een dieperliggende boodschap, maar tonen eenvoudige handelingen. Zo zie je in 'Pin Down' Hiwa K en Bakir Ali, een Koerdische filosoof, samen worstelen. Tegelijkertijd praten ze over hun verleden als vluchteling, maar ook over luchtigere onderwerpen zoals voetbal. Haal inspiratie uit de beelden die Hiwa K gebruikt in zijn tentoonstelling (dit hoeft geen videowerk te zijn) en maak op basis hiervan zelf een korte video van maximum 1 minuut. Doe dit in groepjes van minstens drie leerlingen. Bekijk achteraf samen alle films. Op welke manier hebben jullie iets toegevoegd aan het werk van Hiwa K?

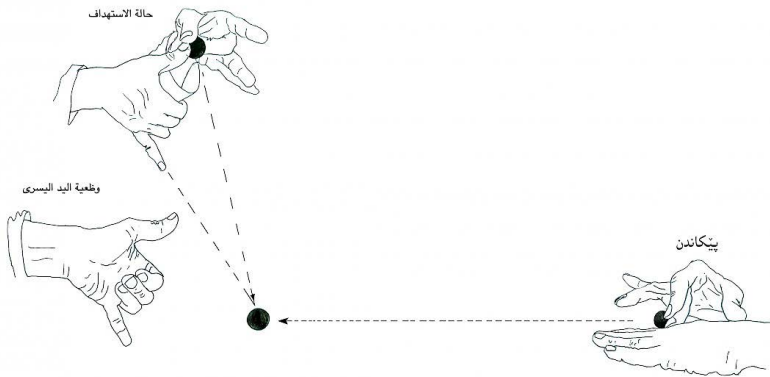
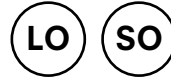

Pin Down (A conversation between Hiwa K and Bakir Ali)
(2016)

Opdrachten in de klas

6

Opdracht 1: Herinneringen uit de kindertijd

For a Few Socks of Marbles, 2012

Tijd	35 minuten (+ voorbereidend huiswerk)
Materiaal	foto/afbeelding/object uit de kindertijd, papier, potloden
Lesdoel	De leerlingen durven een persoonlijke herinnering beeldend weer te geven

Ontwikkelingsdoel:

1. Muzische vorming - Beeld

De leerlingen kunnen:

1.6 tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven.

Vakoverschrijdende eindterm:

Gemeenschappelijke stam

(zelfbeeld) De leerlingen:

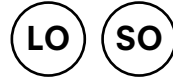
21 verwerven inzicht in de eigen sterke en zwakke punten

Hiwa K vertrekt vaak vanuit zijn persoonlijke verleden. Tegelijkertijd is het verhaal dat hij vertelt universeel en toont het bepaalde strategieën die zowel politiek als individueel ervaren kunnen worden. In 'For a Few Socks of Marbles' vertelt hij hoe hij als kind afwisselend in een Koerdische en Arabische buurt woonde. In geen van beide buurten werd hij echt aanvaard door de andere kinderen. Zijn accent was anders en hij was de enige die geen *shirwal*, een traditionele Koerdische broek, droeg. Dat veranderde toen hij de andere kinderen het knikkerspel uit zijn oude wijk leerde en hiermee al hun knikkers won. Die verkocht hij later en met dat geld kocht hij een shirwal.

De meeste mensen kunnen zich wel verplaatsen in dit verhaal. Iedereen doet dingen om erbij te horen. Met deze opdracht gaan we proberen te bedenken op welke manier wij omgaan met anderen en wat we doen om aanvaard te worden. Ga op zoek naar een beeld dat jouw verhaal over 'erbij horen' vertelt. Dit kan een favoriete stuk speelgoed zijn, een bepaalde plek of je lievelingsgerecht. Zoek een afbeelding hiervan of beter nog het origineel als je dat nog hebt. Maak een eenvoudige lijntekening, eventueel door de omtrek van de foto/afbeelding van je herinnering over te trekken. Gebruik extra stippellijnen om bijvoorbeeld een beweging duidelijk te maken. Je kan er ook stukken tekst bij schrijven. Presenteer alle tekeningen ergens aan een (klas)muur. Maak er een tentoonstelling van.

Extra: bespreek samen. Wat is er herkenbaar? Heb je dit ook zo ervaren?

Opdracht 2: Verticaal/horizontaal kijken

8

View From Above, 2017

Tijd	20 minuten
Materiaal	schrijfmateriaal + papier
Lesdoel	De leerlingen testen uit hoe ze hun ervaring van een omgeving kunnen weergeven op een beeldende manier. Tegelijkertijd ondervinden ze een verschil in denken, kijken en ervaren

Ontwikkelingsdoel:

1. Muzische vorming - Beeld

De leerlingen kunnen:

1.3 beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan.

Vakoverschrijdende eindterm: Context 7: Socioculturele samenleving

De leerlingen:

1 beschrijven de dynamiek in leef- en omgangsgewoonten, opinies, waarden en normen in eigen en andere sociale en culturele groepen

9

‘View From Above’ vertelt over de bewijslast die wordt opgelegd aan vluchtelingen. Om asiel te krijgen, moeten ze kunnen aantonen dat ze zijn gevlucht uit een zogenaamde ‘onveilige zone’. Vluchtelingen worden in detail ondervraagd over de door hen genoemde stad van herkomst en omstreken. Wanneer een ondervraagde er niet in slaagt te overtuigen, wordt asiel geweigerd. Velen ondervinden bij deze procedure moeilijkheden. Vaak niet omdat ze liegen, maar doordat de vragen niet passen bij de wijze waarop de mensen de stad zelf ervaren. In het kort gezegd: de interviewer kent de stad waarnaar hij vraagt alleen vanaf een kaart en niet in het echt, terwijl de vluchtelingen er zelf woonden en de kaart nooit echt goed bestudeerd hebben.

Om te ervaren hoe dit kan, teken jezelf een kaart van een plek die alle leerlingen van jouw klas erg goed kennen. Bijvoorbeeld de plattegrond van de school. Waarschijnlijk heb je hier nog nooit hier echt goed naar gekeken of heb je ze zelfs nog nooit eerder gezien. Welke dingen vallen op in jouw school? Wat zie je als je van het ene naar het andere klaslokaal wandelt? Welke vorm heeft de speelplaats? Wat zie je onderweg? Waar let je op? Hoe ga je ernaartoe? Ziet iemand die dezelfde weg aflegt hetzelfde? Vergelijk jouw plattegrondtekening met die van iemand anders. Kan je duidelijk zien dat het om dezelfde plek gaat?

Vond jij de interviewmethode die gebruikt werd om te testen of iemand uit een bepaalde stad kwam goed gekozen? Waarom wel/niet? Hoe zou jij dit aanpakken?

Opdracht 3: Een plek met betekenis

10

View From Above, 2017

Tijd	30 minuten
Materiaal	afbeeldingen klassieke beelden, fototoestel/smartphone, locatie met een bepaalde betekenis
Lesdoel	De leerlingen onderzoeken hun relatie tot een bepaalde plek met betekenis en kunnen dit linken aan een bepaalde lichaamshouding

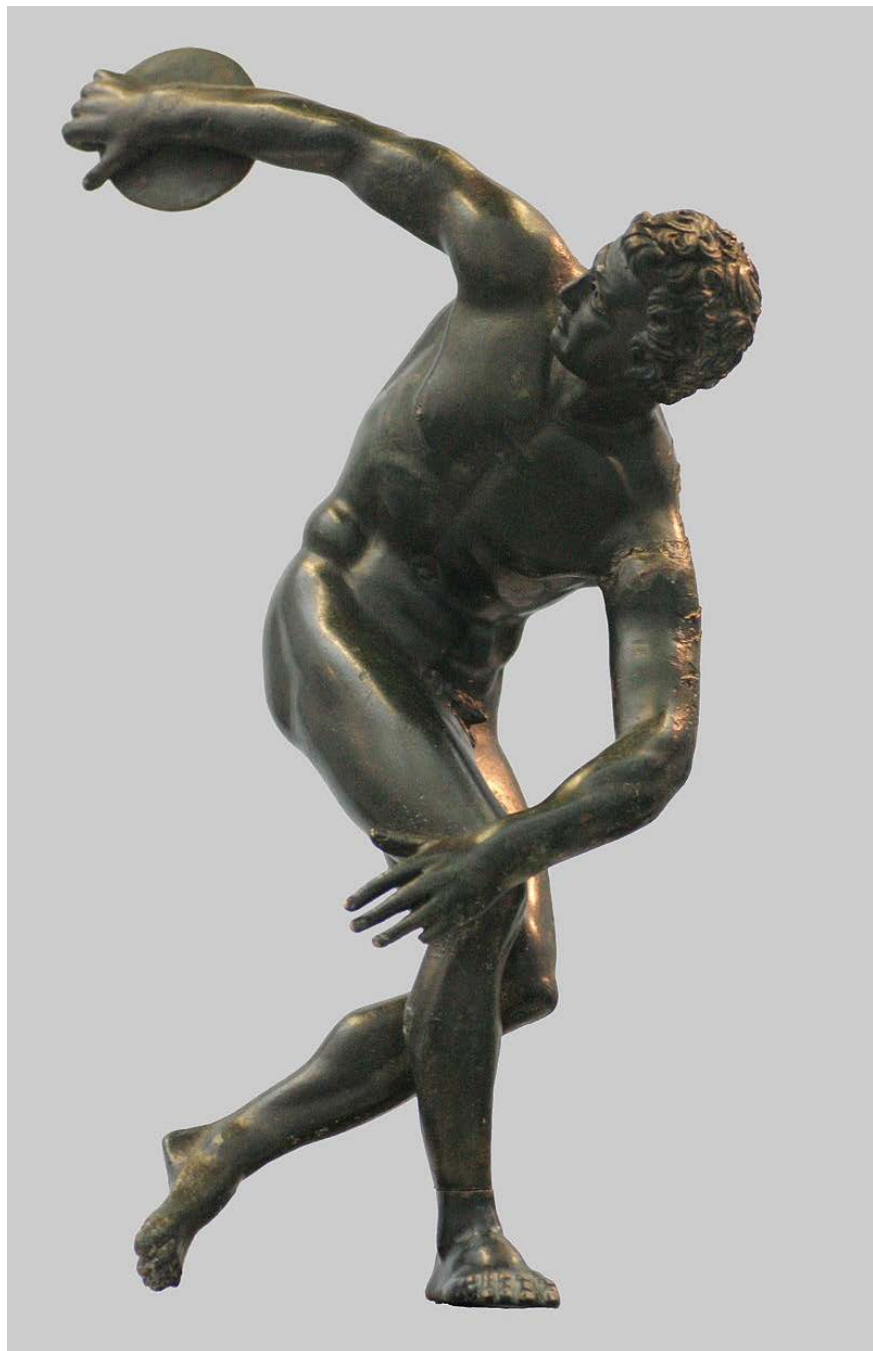
Vakoverschrijdende eindterm:

Gemeenschappelijke stam

(kritisch denken)

De leerlingen:

13 kunnen onderwerpen benaderen vanuit verschillende invalshoeken

12

Het werk 'Diagonal' toont Hiwa K zelf op het terrein van Amna Suraka of The Red Security Building in Sulaymaniyah, waar tijdens het regime van Saddam Hoessein politieke gevangenen werden opgesloten en gefolterd. Daar ergens vond hij een ruïne van een wachttoren. Op de foto doet Hiwa K net alsof hij de toren, een symbool van gruwel en machtsmisbruik, nog wat verder de grond induwt. Zijn lichaamshouding doet ons denken aan de klassieke beelden zoals de discusswerper van Myron (ca. 450 v.C.).

Een bepaalde plek kan nog herinneringen bevatten van wat er vroeger is gebeurd. Dit kunnen grote gebeurtenissen zijn zoals in het geval van 'Diagonal', maar ook kleinere sporen van herinnering. Denk aan een bushokje dat ooit ergens stond, maar waarvan je enkel nog de lijnen op de grond ziet staan. Of een klein herdenkingsteken aan een boom waar ooit een verkeersongeval plaats vond. Ga op zoek naar zulke plaatsen in jouw buurt. Het kan gaan over gebeurtenissen uit een verder verleden of juist meer recente. Ook persoonlijke herinneringen mogen aan bod komen, het hoeven niet altijd publieke herinneringen te zijn. Haal voor je houding inspiratie uit de vormen van klassieke beelden.

Opdracht 4: Lichaamstaal/tekenen

LO

13

Moon calendar, 2007

Tijd	minstens 15 minuten, maar kan afhankelijk van de klas ook langer uitgevoerd worden
Materiaal	tekenmateriaal, (grote) vellen papier, papiertape, eventueel muziekfragmenten
Lesdoel	De leerlingen durven zich te laten leiden door wat hen innerlijk en lichamelijk beweegt/beroert

Vakoverschrijdende eindterm:

6. Muzische vorming – Attitudes

De leerlingen kunnen

6.4* vertrouwen op hun eigen expressiemogelijkheden en durven hun creatieve uitingen tonen

Om te dansen heb je ritme nodig, maar kan dat ritme ook vanuit jouw eigen lichaam komen? Hiwa K testte dit uit in het werk 'Moon Calendar'. Met een stethoscoop luistert hij naar zijn hartslagen terwijl hij op het ritme probeert te tapdansen. Zijn hart slaat steeds sneller, waardoor er ook steeds sneller gedanst moet worden. Door zich te concentreren op wat er binnen in hem gebeurt, moet Hiwa K niet kijken naar de plek waar hij danst. Deze plaats was tijdens de regeringsperiode van Saddam Hoessein een gevangenis. Doordat Hiwa K zijn ogen sluit en danst volgens zijn eigen ritme, leren wij hem beter kennen en tegelijkertijd moet hij niet naar die gruwelijke plek kijken, maar kan hij vooral luisteren naar zijn gevoel.

Met deze opdracht gaan wij niet vanuit ons lichaam dansen, maar tekenen. Zo maken we een kunstwerk over wat er zich vanbinnen bij ons afspeelt. Normaal gebruiken we om te tekenen vooral onze ogen en handen. Dit keer sluiten we onze ogen en gaan we proberen te tekenen vanuit ons hele lichaam. Eventueel kan je wat muziek opzetten om in de juiste stemming te komen. Je kan ook proberen een potlood op een andere manier vast te houden. Met papiertape kan je het potlood aan een ander lichaamsdeel vastmaken – d.enk aan je bovenarm, been of voet. Bekijk achteraf het resultaat van de rest van de klas. Hoe hebben zij het tekenen aangepakt? Kan je in de tekening terugzien hoe zij zich voelde?

S.M.A.K.

LO

SO

Ars Viva 2018 | Anna-Sophie Berger, Oscar Enberg en Zac Langdon-Pole

Ars Viva 2018 | Anna-Sophie Berger,
Oscar Enberg en Zac Langdon-Pole

LESPAKKET

Handleiding

10.02 - 13.05.2018

Inleiding

16

Sinds 1953 wordt jaarlijks de Ars Viva-prijs uitgereikt door de Kulturkreis der deutschen Wirtschaft im BDI e.V. (the Association of Arts and Culture of the German Economy at the Federation of German Industries). In deze tentoonstelling kan je het werk bekijken van de drie laureaten van 2018: Anna-Sophie Berger (1989) uit Oostenrijk en Oscar Enberg (1988) en Zac Langdon-Pole (1988), beiden uit Nieuw-Zeeland.

De drie jonge kunstenaars proberen allen uit te zoeken hoe objecten of symbolen van betekenis kunnen veranderen. En dit zowel op sociaal, historisch als economisch gebied. Een voorwerp kan tegelijkertijd meerdere betekenissen hebben en persoonlijke interpretaties worden beïnvloed door de maatschappelijke waardebeoordeling. Betekenis wordt door iedereen anders ervaren, iedereen heeft zijn eigen interpretatie. Een bezoek aan deze tentoonstelling is een goede kans om samen met jouw klas kennis te maken met thema's waar jonge kunstenaars vandaag mee bezig zijn.

De tentoonstelling is een samenwerking tussen S.M.A.K. en Kulturkreis der deutschen Wirtschaft im BDI e.V., met de steun van Allianz Kulturstiftung. De werken van Anna-Sophie Berger werden samen met Phileas – A Fund for Contemporary Art geproduceerd.

Opdracht in de tentoonstelling

Door de tentoonstelling aan de hand van een gerichte opdracht te bezoeken, gaan de leerlingen op een andere manier naar de kunstwerken kijken. Ze blijven langer stilstaan bij een kunstwerk en gaan er dieper op in. De volgende opdrachten kan je gerust ter plaatse uitvoeren. Het zijn geen opdrachten waarbij er kant-en-klare antwoorden zijn. De leerlingen wordt gevraagd zich te verplaatsen in de wereld van het kunstwerk en de kunstenaar.

Voor LO

Tijd	20 minuten
Materiaal	potlood, papier
Lesdoel	De leerlingen bekijken een kunstwerk aandachtig en gaan op zoek naar een detail dat hen aanspreekt

Ontwikkelingsdoel:

6. Muzische vorming - Attitudes

6.2* zonder vooroordelen naar kunst kijken en luisteren

De kunstwerken in deze tentoonstelling werden niet uit één stuk gemaakt. Elk werk bestaat uit meerdere dingen. Er is zoveel te zien dat niet iedereen hetzelfde ziet. Ga in de tentoonstelling op zoek naar een detail van een kunstwerk waarvan jij denkt dat alleen jij het opmerkt. Denk aan een schroefje of een detail van een groter ding dat je opvalt, zoals een bijzondere kleur of een kras in het materiaal. Maak een zo gedetailleerd mogelijke tekening van jouw detail. Leg wanneer iedereen klaar is alle detailtekeningen bij elkaar. Zijn er dingen die je zelf niet gezien had? Ga met die tekening in je hoofd nog eens kijken naar het kunstwerk. Zie je het nu wel?

18

Voor SO

Tijd	15 minuten
Materiaal	potlood, papier
Lesdoel	De leerlingen verplaatsen zich in het kunstwerk en zoeken zo naar een mogelijk verhaal

Vakoverschrijdende eindterm:

Gemeenschappelijke stam

(open en constructieve houding)

De leerlingen

7 toetsen de eigen mening over maatschappelijke gebeurtenissen en trends aan verschillende standpunten

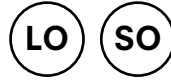
De kunstwerken in deze tentoonstelling vertellen elk een bepaald verhaal. Ga op zoek naar het verhaal van één kunstwerk dat je het meest aanspreekt. Aan de hand van de volgende vragen schrijf je in vijf zinnen wat het kunstwerk ons wil vertellen. Schrijf vanuit het perspectief van het kunstwerk alsof het tot leven zou kunnen komen: in de ik-vorm dus.

- Wat ziet het kunstwerk?
- Hoe voelt het zich?
- Wat zou het aan het denken zijn?
- Zou het liever ergens anders staan/licgen dan hier in het museum?
- Wat zou het ons willen vertellen?

Heeft iemand anders hetzelfde kunstwerk uitgekozen? Bekijk en vergelijk dan de verschillende antwoorden. Zijn er dingen die hetzelfde zijn of juist helemaal niet?

Opdrachten in de klas

Opdracht 1: Beeldverhaal

19

Anna-Sophie Berger, Compleet 1, 2018

Tijd	25 minuten
Materiaal	Diverse objecten, fototoestel/smartphone
Lesdoel	De leerlingen kunnen met behulp van beeldtaal een verhaal vertellen met één of meerdere foto's

Ontwikkelingsdoel:

5. Muzische vorming – Media

De leerlingen kunnen

5.1 beeldsignalen waarnemen zodat men opvallend goede en minder geslaagde dingen kan doorzoeken en herkennen

Vakoverschrijdende eindterm:

Gemeenschappelijke stam

(creativiteit)

De leerlingen

2 kunnen originele ideeën en oplossingen ontwikkelen en uitvoeren

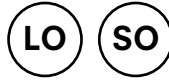
Voor Ars Viva maakte Anna-Sophie Berger een nieuwe installatie. Deze bestaat uit vier stoffen hoekzetels en een aantal bijzettafels. Op de bijzettafels worden allerlei etenswaren uitgesteld, maar er lijkt meer aan de hand dan een avondje smullen. Overall zien we zwarte, groene en rode handafdrukken. Wat zou er hier gebeurd kunnen zijn? De zetels zien er niet uit als zitbanken die je in een meubelwinkel kan kopen. Elk hoekje is gemaakt uit een ander soort stof met een andere print. Alle stukken samen lijken één verhaal te vertellen, maar welk?

Met behulp van enkel een paar goedgekozen beelden een boodschap overbrengen lijkt eenvoudiger dan het is. Ga op zoek naar een voorwerp waarmee je door middel van één foto jouw verhaal kan vertellen. Denk aan een half opgegeten koekje, een vaas die gebroken op de grond ligt...

Extra voor SO

Deze opdracht wordt een grotere uitdaging als de leerlingen gevraagd wordt iets te vertellen in meerdere beelden. Het verhaal wordt met elke foto complexer. Probeer hierbij elementen met elkaar in verband te brengen die je normaal gezien niet bij elkaar verwacht.

Opdracht 1: Beeld in stukjes

21

Oscar Enberg, Table d'hôte or soldier with hore, 2017

Tijd	40 minuten
Materiaal	potlood, papier, eventueel tijdschriften + lijmstift + schaar
Lesdoel	De leerlingen werken samen aan één tekening en krijgen zo meer inzicht in bepaalde beeldend technieken (toeval, cadavre exquis)

Ontwikkelingsdoel:

1. Muzische vorming – Beeld

De leerlingen kunnen:

1.1* door middel van kunst- en beeldbeschouwing een persoonlijk waardeoordeel ontwikkelen over beelden en beeldende kunst van vroeger, van nu en van verschillende culturen.

Vakoverschrijdende eindterm: Context 7: Socioculturele samenleving

De leerlingen:

7 illustreren de wederzijdse beïnvloeding van kunst, cultuur en techniek, politiek, economie, wetenschappen en levensbeschouwing.

De werken van Oscar Enberg bestaan telkens uit een combinatie van meerdere beelden. Het zijn gewone gebruiksvoorwerpen of structuren die in het kunstwerk geen functie meer hebben. Voor het alledaagse gebruik volgt de vorm van het object meestal de functie, maar bij Enberg is dit niet het geval. De vorm heeft geen enkele functie meer, alleen het beeld blijft over. Alle beelden samen vormen een verhaal dat zich langzaam laat lezen.

Een cadavre exquis is een techniek die surrealistische dichters en kunstenaars gebruikten om tezamen gedichten of tekeningen te maken. Met deze techniek maak je in groep beelden die door de bijzondere combinatie ervan een verhaal vertellen, net zoals de werken van Oscar Enberg. We werken aan elke tekening in groepen van minstens vijf leerlingen. Iedereen tekent een stuk van het geheel. Bedek telkens een gedeelte van wat je tekende. Je kan eventueel ook gebruikmaken van knipsels uit tijdschriften. Schuif de tekening daarna door naar de volgende. Wanneer de cirkel rond is, bekijk je de volledige tekening. Bedenk er nu een titel waarmee je een deel van een mogelijk verhaal weggeeft.

René Magritte - Louis Scutenaire - Irène Hamoir - Paul Nougé
Cadavre exquis, 1934

© Ch. Herscovici, met zijn vriendelijke toestemming c/o SABAM Belgium; © SABAM, Belgium

S.M.A.K.